

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**
Навчально-науковий центр «Інститут біології та медицини»
Кафедра екології та зоології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора
науково-педагогічної роботи

Тетяна МАРІНЕНКО
2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ЦИВІЛІЗАЦІЙ

для студентів

галузь знань	<u>10</u>	<u>«Природничі науки»</u>
спеціальність	<u>101</u>	<u>«Екологія»</u>
освітній рівень	<u>бакалавр</u>	
освітня програма	<u>«ЕКОЛОГІЯ»</u>	
вид дисципліни	<u>вибіркова</u>	

Форма навчання	денна
Навчальний рік	2022/2023
Семестр	VII
Кількість кредитів ECTS	3
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Форма заключного контролю	залік

Викладач: **Тетяна ГОРБАНЬ, д.політ.н., проф. кафедри історії світового українства**

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

на 20__/20__ н.р. _____ (_____) «__» 20__ р.
(підпис, ПІБ, дата)

КИЇВ – 2022

Розробник (и): Тетяна Юріївна Горбань, д-р. політ. наук, професор кафедри історії світового українства історичного факультету

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. зав. кафедри екології та зоології

_____ (Анатолій ПОДОБАЙЛО)
(підпис)

Протокол від «16» травня 2022 р. за № 15

Схвалено науково-методичною комісією

ННЦ «Інститут біології та медицини»

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Протокол від « 23 » 06 20 22 року за № 5

Голова науково-методичної комісії _____ (Наталія СКРИПНИК)

« 23 » 06 20 22 року

1. Мета дисципліни – ознайомити студентів з основними закономірностями розвитку світових цивілізацій давніх часів і середньовіччя, модернізаційних процесів нової та новітньої доби; сформувані системні уявлення про провідні, визначальні тенденції, багатофакторність і специфіку розвитку всесвітньої історії; сприяти кращій орієнтації молоді в умовах суспільного буття завдяки набутих знанням з історії цивілізаційного розвитку людства.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

1. Знати:

- 1.1 основні тенденції розвитку цивілізації як вищої стадії еволюції соціальної форми руху матерії;
- 1.2 основні періоди історії цивілізацій світу, їх відмінності, визначальні події та явища;
- 1.3 головні напрями трансформацій соціально-економічних та суспільно-політичних відносин у провідних культурно-історичних спільнотах;
- 1.4 ментальні особливості представників локальних цивілізацій;
- 1.5 взаємозв'язок та взаємовпливи цивілізацій на різних етапах розвитку світового співтовариства.

2. Вміти:

- 2.1 визначати значення природних умов і релігійних чинників для визначення специфіки окремих цивілізацій;
- 2.2 аналізувати процеси становлення та розвитку окремих цивілізацій від давнини до сучасності;
- 2.3 формувати адекватні уявлення про сучасні реалії, у яких відбулися і продовжують відбуватися фактори історичні;
- 2.4 виявляти фактори глобалізації і локалізації у сучасному бутті цивілізацій світу.

3. Володіти елементарними навичками формування самостійних висновків щодо цивілізаційних процесів на рівні планети, регіону, країни та індивіда.

3. Анотація навчальної дисципліни:

Курс «Історія цивілізацій» є складовою циклу дисциплін вільного вибору студента освітньої програми підготовки здобувачів освітнього ступеню бакалавр за спеціальністю 101-Екологія. Дисципліна висвітлює розвиток всесвітньої історії від давнини до наших днів; досліджує виокремлення загальних тенденцій розвитку людства, розкриття специфіки їх впливу на буття людини в локальних цивілізаціях, які існували й існують на Землі; сприяє виявленню провідних факторів, що зумовлюють цивілізаційні процеси на сучасному етапі, а також їх впливи на поступ світового співтовариства, Європи та України.

4. Завдання (навчальні цілі):

Основними завданнями дисципліни є:

- 1) сформувати цілісну систему знань про історію розвитку цивілізаційних процесів на планеті, їх втілення у конкретних культурно-історичних спільнотах, а також про головні тенденції розвитку світу від давнини до сучасності у всіх сферах людського буття;
- 2) сформувати уявлення про сутність і зміст цивілізаційного підходу, його роль в пізнанні історичного процесу;
- 3) сформувати уявлення про історичні етапи розвитку основних цивілізацій світу, їх роль в світовому розвитку;
- 4) сформувати уявлення про історію становлення і розвитку найважливіших державних (владних) і недержавних інститутів;
- 5) сформувати навички аналізу змісту і тенденцій розвитку цивілізаційних процесів у світі;
- 6) сформувати уявлення про сучасні дослідження в галузі цивілізаційної історії людства, застосування та значення цих знань для інших наук, для майбутньої професійної орієнтації;
- 7) сприяти кращій орієнтації студентів в умовах навколишнього середовища, що склалися історично, задля успішнішого вибудовування життєвих стратегій і тактик майбутніх фахівців.

Згідно вимог Стандарту вищої освіти України (перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,

галузь знань 10 «Природничі науки», спеціальність 101 – «Екологія») дисципліна забезпечує набуття студентами таких *компетентностей*:

інтегральної:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов;

загальних:

ЗК02. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій;

ЗК07. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя;

фахових:

ФК15. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

Програмними результатами навчання є: ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень у сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування; ПР08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень; ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проєктів; ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання (1 - знати; 2 - вміти; 3 комунікація)		Форми викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Основні напрями, закономірності та етапи розвитку світового цивілізаційного процесу, цивілізаційний метод вивчення історії, теорії цивіліології, зміст найважливіших категорій та визначень	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.2	Підстави типологізації та критерії визначення цивілізацій, відмінності цивілізацій Заходу і Сходу, їх втілення в історії і сьогоденні	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.3	Особливості формування найдавніших цивілізацій, значення спадщини стародавніх цивілізацій в історії людства	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.4	Основні етапи розвитку та особливості локальних цивілізацій Сходу і Заходу доби середньовіччя та нового часу, форми і способи їх взаємодії	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
1.5	Головні тенденції цивілізаційних процесів у XX – XXI століттях, роль і місце України в історії цивілізації	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	8
2.1	Використовувати термінологічно-понятійний апарат в аналізі історичного шляху світових цивілізацій, аналізувати історичні джерела та літературу, застосовувати навички історіографічного та бібліографічного аналізу для написання реферативних робіт, участі в дискусіях, виступах з доповідями та повідомленнями	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	10
2.2	Аналізувати роль локальних цивілізацій у світовому історичному процесі, проводити співставлення та порівняння між різними цивілізаціями і визначати спільні риси та відмінності в їх історичному розвитку	Лекція, семінар, самостійна робота	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень	10
2.3	Визначати соціальні, політичні, економічні, культурні, релігійні тенденції у світових цивілізаційних процесах	Лекція, семінар, самостій-	Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання	10

		<i>на робота</i>	<i>презентації /доповіді, усних відповідей / доповнень</i>	
2.4	Вільно орієнтуватися в основних історичних фактах, подіях, іменах основних історичних діячів при розгляді локальних і світових цивілізацій	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації /доповіді, усних відповідей / доповнень</i>	10
2.5	Аналізувати вплив цивілізаційних процесів на сучасність світу, Європи, України	<i>Лекція, семінар, самостійна робота</i>	<i>Модульна контрольна робота № 1 і 2, оцінювання презентації /доповіді, усних відповідей / доповнень</i>	8
3.1	Представляти результати наукового пошуку у формі доповідей з використанням сучасних технологій, коректно вести дискусію	<i>Лекція, самостійна робота</i>	<i>Оцінювання презентації / доповіді, усних відповідей / доповнень</i>	12

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання:

Результати навчання дисципліни	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5	3.1
Програмні результати навчання											
ПР03. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.							+			+	
ПР08. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
ПР15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проєктів.	+					+	+				+
ПР25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.	+		+		+	+	+	+	+	+	

7. Схема формування оцінки.

7.1 Форми оцінювання студентів:

- семестрове оцінювання:

1. Модульна контрольна робота 1: РН 1.1–2.5 – 16 / 8 балів.
2. Модульна контрольна робота 2: РН 1.1–2.5 – 16 / 8 балів.
3. Презентації / доповіді: РН 1.1–3.1 – 12 / 6 балів.
4. Усні відповіді / доповнення: РН 1.1–3.1 – 56 / 28 балів.

- підсумкове оцінювання: у формі заліку

Підсумкова оцінка з освітнього компонента, підсумковою формою контролю за яким встановлено залік, визначається як сума оцінок (балів) за всіма успішно оціненими результатами навчання. Оцінки нижче мінімального порогового рівня до підсумкової оцінки не додаються.

Обов'язковим для отримання позитивної підсумкової оцінки (60 балів і вище та «зараховано») є написання модульних контрольних робіт.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

7.2 Організація оцінювання:

Модульні контрольні роботи 1 і 2 проводяться після завершення лекцій з розділів 1 і 2 відповідно. Оцінювання роботи на семінарських заняттях здійснюється протягом семестру. Оцінювання підготовлених презентацій / доповідей, усних відповідей / доповнень проводиться упродовж лекційного курсу та семінарських занять.

7.3 Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план занять

№ п/п	Назва тем	Кількість годин			
		Лекції	Семі- нари	Конс.	С/Р
Розділ 1.					
Стародавність в історії людства. Цивілізації Сходу: особливості історичного розвитку					
1.	Передумови виникнення, формування та розвиток перших цивілізацій. Роль цивілізацій стародавності в історії людства.	2	2		
2.	Передумови переходу до цивілізації. Причини виникнення найдавніших цивілізацій на Сході. Загальна характеристика найдавніших цивілізацій. Рівень і динаміка розвитку матеріального виробництва на стародавньому Сході. Соціальна стратифікація суспільства. Писемність як найважливіший цивілізаційний фактор. Внесок Шумерської та Давньоєгипетської цивілізацій у світову культуру.				8
3.	Індійська і китайська цивілізації і їх місце у світовому цивілізаційному процесі.	2	2		
4.	Особливості формування цивілізацій Стародавньої Індії та Стародавнього Китаю. Цивілізації Хараппи та Мохенджо-Даро. Арії. Політична організація, соціальна структура. Брахманізм, буддизм, індуїзм – порівняльна характеристика. Етапи еволюції старокитайської цивілізації, її основні досягнення. Вчення Конфуція: сутність, зміст, політичний і соціальний зміст. Ханьська імперія і криза Старокитайської цивілізації. Вплив давньоіндійської та давньокитайської цивілізацій на світову культуру.				10
5.	Арабо-мусульманська цивілізація: особливості розвитку та точки перетину з цивілізаціями Заходу.	2	1		
6.	Мусульманство: зародження, сутність і зміст основних ідей. Етапи еволюції мусульманської релігії в епоху Середньовіччя. Коран і Сунна: спільне та відмінне. Арабський халіфат і Османська імперія - перші мусульманські держави, етапи і особливості їх розвитку, внесок в світову культуру. Політичні реформи в середньовічних мусульманських державах, їх цивілізаційний зміст і спрямованість. Освіта і наука в арабському світі.				10
Модульна контрольна робота 1			1		
Розділ 2.					
Цивілізації Заходу в історичній ретроспективі та перспективі					
7.	Доба античності у світовому цивілізаційному розвитку: давньогрецька та давньоримська цивілізації.	2	2		
8.	Роль античності у світовому історичному розвитку. Соціально-політична організація античного суспільства. Поліс як головний структурний елемент давньогрецької цивілізації. Народження нових видів мистецтва. Давній Рим та його внесок у світову цивілізацію. Християнство і його роль в еволюції				8

	античної цивілізації. Причини падіння давньоримської цивілізації. Міжцивілізаційні контакти і впливи у стародавньому світі.				
9.	Європейські цивілізації: від середньовіччя до постіндустріальної доби.	2	2		
10.	Гене́за феода́льного суспі́льства: Візантія і Західна Європа. Еволюція феодальних держав Західної Європи. Церква і влада. Місце хрестових походів в процесі міжцивілізаційних контактів і впливів. Специфіка середньовічної європейської культури. Зміни в матеріальній та духовній культурі європейського суспільства в XV-XVI ст. Ренесанс. Гуманізм. Реформація і контрреформація в Європі. Європейський абсолютизм. Формування людини Нового часу. Революції і реформи в становленні індустріальної цивілізації. Епоха Просвітництва. Особливості економічного і політичного устрою Європи. Наполеонівські війни. Модернізація в політичній сфері. Соціальні революції.				8
11.	Цивілізації Південної і Північної Америки.	2	2		
12.	Цивілізації Доколумбової Америки. Цивілізація майя. Утворення міст. Культура майя. Цивілізація інків. Державний устрій. Розвиток господарства. Інкська писемність та школа. Релігія інків. Ацтекська цивілізація. Держава і суспільство у ацтеків. Піктографічна писемність і освіта. Релігія ацтеків. Відкриття Америки і цивілізаційні наслідки цієї події. Колонізація Південної і Північної Америки. Цивілізаційні трансформації Нової і Новітньої доби.				8
13.	Тенденції розвитку світової історії на сучасному етапі і місце України у світовому цивілізаційному процесі.	2	1		
14.	Альтернативи і моделі розвитку світових цивілізацій у постіндустріальну епоху. Інформаційне суспільство. Глобалізація і взаємодія цивілізацій. Антиглобалізм. Особливості розвитку сучасних західних і східних цивілізацій. Особливості сучасного етапу соціогене́за: цивілізаційний, антропологічний, культурний аспекти. Проблема людини в постіндустріальній цивілізації. Утворення суверенної Української держави. Роль і місце сучасної України в системі світових цивілізацій.				8
Консультації				2	
Модульна контрольна робота 2			1		
	ВСЬОГО	14	14	2	60

Загальний обсяг **90 год.**, в тому числі:

Лекції – **14 год.**

Семінари – **14 год.**

Самостійна робота – **60 год.**

Консультації – **2 год.**

9. Рекомендовані джерела:

Основні:

1. Бауман З. Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства. – К., 2008.
2. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку. – Львів, 2006.
3. Історія цивілізацій: теоретичні аспекти курсу. Методичні рекомендації для студентів денної форми навчання. – К., 1998.
4. Культурно-цивілізаційний простір Європи і Україна: особливості становлення та сучасні тенденції розвитку. – К., 2010.
5. Орлова Т. В. Всесвітня історія. Історія цивілізацій: Навчальний посібник. – К., 2012.
6. Сучасне українство: цивілізаційні виклики та відповіді. – К., 2015.

Додаткові:

1. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. – К., 2014.
2. Балух В. О. Історія античної цивілізації. – Чернівці, 2008.
3. Борділовська О. А. Індія та процеси глобалізації // Актуальні проблеми міжнародних відносин. – К., 2007. – Вип. 70. – Ч. 2.
4. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, 15–18 ст. В 3 т. – К., 1998.
5. Воропаєва Т. Українство в цивілізаційному ракурсі // Українознавчий альманах. – 2012. – Вип. 8.
6. Городня Н. Цивілізаційні чинники сучасного розвитку країн Східної Азії // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Історія». 2011. – Вип. 104.
7. Дудка Р. А. Курс лекцій з історії Стародавньої Греції та Риму: навчальний посібник. – Ніжин, 2002.
8. Китайська цивілізація: традиції та сучасність. – К., 2005.
9. Коппель О., Цирфа Ю. Вплив глобалізації на розвиток локальних цивілізацій: ключові аспекти // Віче. – 2010. – № 17.
10. Мостяєв О. Європейська цивілізація та місце у ній України // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Українознавство». – 2014. – Вип. 1 (17).
11. Носова А. Ю. Людина у цивілізації: Захід і Схід. – К., 1998.
12. Орлова Т. Зіткнення цивілізацій на пострадянському просторі і Україна // Країни пострадянського простору в умовах формування багатополюсного світу: історичні уроки та перспективи: Зб. наук. праць. – К., 2016.
13. Орлова Т. В. Історія сучасного світу: Навч. посіб. – К., 2008.
14. Орлова Т. Росія: вчора, сьогодні, завтра? – К., 2016.
15. Рубель В. Історія цивілізацій доколумбової Америки: Навч. посібник. – К., 2005.
16. Сербіна Н. Динаміка розвитку цивілізацій в умовах глобалізації // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Міжнародні відносини» – 2013. – Вип. 1 (40).
17. Сучасне українство: цивілізаційні виклики та відповіді. – К., 2015.
18. Федюк В. Ю. Україна в контексті глобальних проблем сучасної цивілізації // Грані. – 2012. – № 1.
19. Сучасні європейські культурно-історичні цінності в контексті викликів глобалізації. – К., 2014.
20. Юсеф Н. Н., Новохатня Ю. В. Поняття цивілізації: підходи до визначення та тлумачення // Політологічний вісник. – 2008. – Вип. 36.